

TÜRK HALKININ GÖZÜNDEN SURİYELİ SİĞINMACILAR: ŞEHZADELER İLÇESİ (MANİSA) ÖRNEĞİ

Huriye TEKİN ÖNÜR¹², Sema ONUR³

ÖZET

2010'da Arap Baharı olarak bilinen ve diktatöryel rejimlere karşı başladığı iddia edilen ayaklanmaların, gerçekte emperyalist ülkelerin Ortadoğu'yu yeniden şekillendirme çabasının sonucu olduğu bilinmektedir. Bu çabalarla ilişkili olarak Suriye'de yaşanan iç savaş Türkiye'yi derinden etkilemiştir. Milyonlarca Suriye vatandaşı sığınmacı olarak Türkiye sınırına dayanmıştır. Türkiye uyguladığı açık kapı politikasıyla kapılarını onlara açmıştır. Ancak Esad yönetiminin öngörüldüğü sürede iktidardan düşürülememesi ve Suriye'deki iç savaşın devam etmesi nedeniyle Türkiye'ye gelen sığınmacıların kalış süresi uzamıştır. Ayrıca, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de artık kalıcı oldukları sıklıkla dile getirilmektedir. Bu durumun Türk halkında bazı rahatsızlıklara ve huzursuzluklara neden olduğu düşüncesinden hareketle, bu çalışmada Türk halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik algı ve düşüncelerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Manisa ilinin Şehzadeler ilçesinde 157 kişiden oluşan örneklem grubuna anket soruları yöneltilmiştir. 16-28 Mart 2019'da gerçekleştirilen araştırmanın verileri SPSS 16.0 aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda örneklem grubunun çoğunluğunun, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de kalıcı olmasını pekiştirecek politika ve düzenlemelere sıcak bakmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli sığınmacı, Türk halkı, Toplumsal algı.

SYRIAN REFUGEES FROM TURKISH PEOPLE'S PERSPECTIVE: THE CASE OF SEHZADELER DISTRICT (MANISA)

ABSTRACT

It is known that the uprisings known as The Arab Spring in 2010, which are claimed to have started against dictatorial regimes, are actually the result of the imperialist countries' efforts to reshape the Middle East. Related to these efforts, the civil war in Syria has deeply affected Turkey. Millions of Syrian citizens have come to the Turkish border as refugees. Turkey has opened its doors to them with its open door policy. However, due to the fact that the Assad administration could not be overthrown in the foreseeable period and the civil war in Syria continued, the stay of asylum seekers who came to Turkey was prolonged. In addition, it is frequently stated that Syrian refugees are now permanent in Turkey. Considering that this situation causes some discomfort and unrest among the Turkish people, it is aimed to determine the perceptions and thoughts of the Turkish people towards Syrian refugees in this study. For this purpose, questionnaire questions were asked to the sample group consisting of 157 people in Şehzadeler district of Manisa province. The data of the research carried out on March 16-28, 2019 were analyzed using SPSS 16.0. As a result of the analysis, it was found that the majority of the sample group did not take kindly to policies and regulations that would reinforce the permanent residence of Syrian refugees in Turkey.

Keywords: Migration, Syrian Refugee, Turkish people, Social perception

GİRİŞ

¹ İletişim Yazarı: huriye.onur@cbu.edu.tr

² Doç.Dr., Manisa Celal Bayar Üniv. Fen Ed.Fak. Sosyoloji Bölümü, ORCID: 0000-0002-6957-9124

³ Manisa Celal Bayar Üniv. Sosyal Bil. Enst. Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-2966-0200

İnsanların hayatta kalma mücadelelerinden biri olarak göç olgusunun insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. Ulusal sınırlar içinde ya da sınır ötesinde başka bir yere uzun veya kısa süreli olarak gerçekleştirilen bu nüfus hareketleri zorunlu veya gönüllü olabildiği gibi, bireysel ya da kitlesel olarak da gerçekleştirilebilmektedir (Adıgüzel, 2016:20). Aynı zamanda nedenlerinin, etki alanlarının ve gerçekleştirilme biçimlerinin çeşitliliği göçü, yalnızca bir yer değiştirme eylemi olmaktan çıkarmaktadır. Öyle ki siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla göç, toplumsal yapı ve kurumlarda pek çok değişime neden olmaktadır. Bir başka deyişle, göç eden bireyler yalnızca bedensel varlıklarını değil, aynı zamanda geldikleri yerlerin sosyo-kültürel ve politik dinamiklerini, ekonomik alışkanlıklarını, toplumsal yapı ve kimliklerini iltica ettikleri yerlere taşımaktadır. Hâl böyle olunca göç, sadece göç edenler bakımından değil; toplumsal ve mekânsal olarak yarattığı değişim ve dönüşüm bakımından göç edilen toplumlar için de önemli hâle gelmektedir (Yılmaz, 2014:1686; Adıgüzel, 2016:1-3).

Türkiye, jeopolitik ve stratejik öneme sahip konumu, sosyokültürel yapısı ve komşu ülkelere nispeten yüksek refah koşulları nedeniyle tarih boyunca pek çok göç hareketine maruz kalmıştır (Sirkeci-Yüceşahin, 2014:1). Nitekim 2011 yılı Mart'ında başlayan Suriyeli göçü bunun en yakın örneğidir. Literatürde İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ortaya çıkan en geniş çaplı 'yerinden edilme süreci' olarak ele alınan Suriyeli sığınmacılar⁴ göçü Erdoğan ve arkadaşlarının (2017: 6) da ifade ettiği gibi, "Arap Baharı" olarak adlandırılmış olan sürecin sonucudur. Ortadoğu'yu etkisi altına alan bu rejim değişikliği talebi, Suriye'de silahlı çatışmalara dönüşmüş ve binlerce kişinin ölümüne, milyonlarcasının da zorunlu göçüne neden olmuştur. Küresel bir soruna dönüşen bu durum, başta Türkiye olmak üzere Suriye'nin bütün sınır komşularını politik, askeri, finansal ve toplumsal yönden etkilemiştir. Öyle ki en uzun kara sınırına sahip olduğu komşusunda yaşanan iç savaşa kayıtsız kal(a)mayan Türkiye, izlediği açık kapı politikası ile yaklaşık 4 milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır ki, bu nüfus kendi ülkesini terk eden 6,6 milyonu aşkın Suriyelinin en az %54'üne tekabül etmektedir (Erdoğan, vd. 2017:8). Sadece komşu ülkeler dikkate alındığında, Türkiye Suriyeli sığınmacıların %64,8'ini tek başına misafir etmektedir (Erdoğan, H. 2019:3). Buna rağmen başlangıçta krizin bu kadar uzun süreceği tahmin edilemediği için gelen nüfus geri dönecek 'misafirler' olarak algılanmış ve yalnızca kamplara ve kamplardaki ihtiyaçlara yönelik çözümler üretilmiştir. Bu algıda elbette Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 2000'li yılların başına kadar devam eden uzun vadeli, hedefleri ve amaçları açısından tutarlı ve istikrarlı dış politika döneminden "politikasızlık" veya kısa vadeli kararlar dönemine geçilmiş olmasının da rolü bulunmaktadır (Turan, 2016: 20). Sonuç itibarıyla zaman içinde sığınmacıların ülkede bulunma biçimlerinin geçiciden kalıcıya dönüşmesi; Türkiye'yi başta ekonomik, sosyal ve demografik yapı olmak üzere kamu düzeni, güvenlik, dış politika, sağlık, eğitim, istihdam ve kültür gibi pek çok alanda 'etkileyen' bir unsur haline gelmelerine neden olmuştur (Dilek, 2018:8). Bugün gelinen noktada söz konusu göçün stratejik mühendislik çerçevesinde gerçekleştirildiği ve yakın gelecekte, demografik yapısı değiştirilmiş olan Türkiye'de iç savaş ortamı yaratılmasının amaçlandığı (Özdağ, 2020) görüşü sıklıkla dile getirilmeye başlanmıştır. Öte yandan, T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'deki Suriyeli sayısı 3,5 milyonu geçmiş olup, kayıt

⁴ Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli nüfusun yasal statüsü, 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) 91. Maddesine göre "geçici koruma altındaki Suriyeliler"dir. Bununla birlikte, Türkiye'deki Suriyeliler literatürde yaygın olarak "sığınmacılar" kavramıyla da ifade edilmektedir; bu makalede de aynı kavramın kullanılması tercih edilmiştir. Bu tercihin dayanağını söz konusu yaygın kullanımın yanı sıra, 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği'nin kitlesel veya kitlesel akın dönemlerinde bireysel olarak Türkiye sınırlarına gelen ve geçici koruma talebinde bulunan yabancıların, hayatlarının veya hürriyetlerinin tehdit altında bulunan bir yere gönderilemeyeceğini hükme bağlayarak onlara "sığınma hakkı" tanıyan olması oluşturur. Geniş Bilgi için bakınız: *Kaya, İbrahim- Yılmaz Eren, Esra (2014). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri, Ankara: SETA Yay.*

dışı Suriyeliler dikkate alındığında bu rakam düşündürücü boyutlara ulaşmıştır. Suriyelilerin sadece %8'inin kamplarda, geri kalan %92'sinin Türkiye'nin hemen her yerinde yaşadığı (Erdoğan, vd. 2017:5) ve bu nüfusun birbirinden farklı etnik köken, kültürel aidiyet ve dini mezheplere mensup kişileri barındırdığı dikkate alınırca toplumsal kabul noktasında bazı problemlerin yaşanma ihtimali kaçınılmaz hale gelmektedir. Kaldı ki, Türkiye'deki Suriyeli nüfusun eğitim seviyesi Türkiye ortalamasının altında olup bu durum Türk toplumunda zaten var olan toplumsal eşitsizlikleri daha da derinleştirecek potansiyel taşımaktadır (Önür, 2021: 373-374).

Hâl böyle olunca Suriyeli sığınmacılar Türkiye'nin toplumsal ve siyasal gündemine başat şekilde akademik gündeminde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda mültecilik, sığınmacılık, toplumsal algı, sosyal dışlanma, entegrasyon gibi konular birer problem alanı olarak öne çıkmaktadır. Her ne kadar göç olgusu multidisipliner çalışma alanını gerektirse de, Suriyeli sığınmacılar konusunda en kapsamlı açıklamalar, ontolojik olarak insandan ve insanın gündelik hayatının analizinden hareket etme zorunluluğu taşıyan sosyoloji bilimiyle meşgul olan bilim insanları tarafından yapılmaktadır (Gezgin, 1994:13-16). Çünkü kişilerin veya grupların sembolik, coğrafi ya da idari sınırların ötesine doğru gerçekleştirdikleri göçlerin yeni sosyallikler içeren, sebebi, türü ve sonuçlarıyla toplumsal yaşamı doğrudan şekillendiren yapısı onu, sosyoloji biliminin odak noktalarından biri haline getirmektedir (Keser, 2011:1).

Buradan hareketle konuya ilişkin literatür taramasında çalışmaların üç ana eksen etrafında yürütüldüğü görülmüştür. Alan yazınının en geniş kısmını oluşturan birinci eksendeki çalışmalarda Suriyeli sığınmacılar edilgen bir faktör olarak ele alınıp iltica ettikleri yerlerin unsurlarından nasıl etkilendikleri konu edilmiştir. Bu eksen de yer alan bir grup çalışmada (Apak, 2014; Bulut Unat, 2015; Aktaş, 2016; Uludağ, 2016; Kaya, 2017) Suriyeli sığınmacıların göç deneyimlerine odaklanılarak Türkiye'deki yaşam koşulları, sosyal konumları, karşılaştıkları sorunlar, gelecek beklentileri, sosyo-demografik özellikleri ele alınmakta, yaşadıkları zorluklara karşı gündelik hayatta ne tür mücadele pratikleri geliştirdikleri irdelenmektedir. Diğer bir grup çalışmada (Tezel, 2016; Kultaş, 2017) Türkiye'deki Suriyelilerin özellikle beslenme, barınma, uyum ve dil sorunu yaşadıkları, bu sorunların okul çağındaki çocukların eğitimlerini olumsuz yönde etkiledikleri vurgulanmıştır. Literatürde Suriyeli sığınmacıların zenofobik davranışlara ve nefret söylemine maruz kaldıklarını, başta konut kiralama, iş bulma ve iletişim olmak üzere pek çok alanda ötekileştirildiklerini ileri süren çalışmalar (Doğan, 2015; Kovucu, 2016; Deniz ve ark., 2016; Öztürk, 2017; Efe ve ark., 2018; Padır, 2019) da mevcuttur. Yine aynı eksen de, göç olgusunun Suriyeli sığınmacılarda yol açtığı travma, stres bozukluğu, depresyon gibi psikolojik problemleri (Sağaltıcı, 2013; Çiçek, 2016; Şan, 2018); Suriyeli kadınların ve LGBTI bireylerin göç deneyimlerini (Özgür Baklacıoğlu ve Kıvılcım, 2015) ve göç deneyiminde STK'ların rollerini inceleyen (Özgöker ve Doğan, 2019) çalışmalar dikkat çekmektedir.

İkinci eksen deki çalışmalarda (Koyuncu, 2014; Oytun ve Gündoğar, 2015; Navruz, 2015; Canyurt, 2015; Ezberci, 2019) sığınmacılar etken aktörler olarak değerlendirilip; göçün sosyokültürel, ekonomik, psikolojik, siyasi ve mekânsal etkileri yerel halk açısından analiz edilmekte; Suriyelilerin hukuki statüsü, uyum ve entegrasyon süreçleri ele alınmaktadır.

Üçüncü eksen deki çalışmalarda (Arslantaş, 2014; Zorba, 2015; Özer, 2015; Gencer, 2016; Canpolat, 2017; Bulkan, 2018) ise tarihsel bağlamda Türkiye'nin ulusal ve uluslararası göç politikası, göçmen mevzuatı, deneyimlediği göçmen krizleri ve kurumsal düzenlemeler ele alınmaktadır.

Bunların dışında, sınırlı sayıda çalışmada (Sandal ve ark., 2016; Ferah, 2017; Erdoğan, 2018a; Karaarslan ve Gençoğlu, 2019; Yıldırım, 2021) Suriye krizi ve göçü, iltica eden nüfusun yanı sıra yerel halk gözünden de ele alınmıştır. Göç olgusunun hem göç edenler hem de onlara ev sahipliği yapanlar açısından ele alınması üretilecek politikaların kapsayıcılığı açısından son derece önemli olmasına karşın literatürde bu yöndeki çalışmaların görece azlığı bu çalışmanın motivasyonunu oluşturmuştur. Çalışmada Manisa ilinde yaşayan Türk vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum ve düşüncelerinin tespit edilmesi, göç olgusunun yerel halk üzerindeki etkilerinin sosyolojik olarak irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada önce Suriye iç savaşı ve ardından yaşanan göç süreci tarihsel ve kuramsal yönüyle açıklanmaya çalışılmış, sonra da Manisa il merkezinde gerçekleştirilen nicel araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

1. SURIYELİ SİĞINMACILARIN TÜRKİYE'YE GÖÇÜ

Arap ülkelerinde son yüzyıldır sürdürülen diktatöryel rejimlerin halk üzerinde kurduğu baskı, siyasi yozlaşma, yaşam koşullarının gittikçe zorlaşması, ekonomik bunalımlar, inanç ve ifade özgürlüğü önündeki engeller ve tüm bunların küresel aktörlerin çıkarlarına hizmet edecek yönde kullanılmasına imkân veren dış müdahaleler, 2010 yılına gelindiğinde Tunus halkının isyan etmesiyle patlak veren sürecin başlamasına neden olmuştur. Başlangıçta yalnızca Tunus ile sınırlı kalacağı zannedilen ayaklanmaların kısa süre içinde başta Mısır, Libya, Bahreyn, Cezayir, Ürdün, Yemen ve Suriye olmak üzere tüm Arap coğrafyasına yayılmasıyla ortaya çıkan bu sürecin Arap Baharı olarak adlandırıldığı bilinmektedir (Koyuncu, 2014:17). Ortadoğu'nun sorun üreten toplumsal ve siyasi yapısının, uluslararası alanda bir dış politika meselesine dönüşen sonuçlarından sonuncusu olan Arap Baharı (İren, 2018:107), Tunus'ta Zeynel Bin Ali diktatörlüğünün, Mısır'da Hüsnü Mübarek iktidarının, Libya'da Kaddafi hükümrancılığının yıkılması (Sancaktar, 2016:119-120); Cezayir, Ürdün, Yemen ve Bahreyn'de ise kısmi iyileştirmeler elde edilmesiyle sonuçlanmıştır.

2000 yılında dünyadaki en totaliter ve baskıcı diktatörlükler arasında yer alan Suriye'de (Çelikkol, 2015:101) ise süreç, kanlı bir iç savaşa dönüşmüştür. Öyle ki takvim 15 Mart 2011'i gösterirken Dera'da 'Gazap Günü' olarak adlandırılan halk protestoları kısa süre içinde statükoyu korumaya çalışan mevcut yönetim ve güçler ile Esad yönetiminin devrilmesini isteyen muhaliflerin karşılıklı ateşli silahlar kullandığı insani bir krizle sonuçlanmıştır (Koyuncu, 2014:21). Söz konusu kriz, bir yandan Baas rejimi ve Esad'ın İran'dan aldığı taktik; Rusya, Çin ve Fransa'dan sağladığı silah ve politik destek (Kurtoğlu, 2016:91; Tamçelik ve Ayaz, 2016:641), diğer yandan da ülke nüfusunun %12'sini oluşturan Nusayri azınlığın hem ordunun komuta kademesini hem de istihbarat teşkilatlarını kontrol etmesiyle çok boyutlu bir hâl almıştır (Şöhret, 2016:79). Aynı zamanda Suriye'nin çok dinli, çok mezhepli ve çok etnisiteli toplumsal yapısı ile bunlardan doğan fikir ayrılıklarının (Çelikkol, 2015:20-21); siyasi hizipler (ABD, Körfez Monarşileri, Batı Avrupalı devletler gibi) ve bölgedeki istikrarsızlıktan yararlanmak isteyen ideolojik, etnik ve dini motifli terör örgütleri tarafından bölücü ve kutuplaştırıcı şekilde kullanılması çatışmaları daha da pekiştirmiştir (Koyuncu, 2014:18; Sancaktar, 2016:121). Dolayısıyla bölgede yaşanan güç kavgası ve istikrarsızlık bölge ülkelerini etkilemekle kalmamış; bölgeyi küresel oyun kurucuların da müdahil olduğu bir arenaya çevirmiştir (İren, 2018:99). Buradan hareketle Suriye iç savaşını, ABD'nin 1977 yılında ortaya attığı Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi'nin bir alt unsuru olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) üzerinden okumak da mümkündür (Dilek, 2018:23). Bilindiği gibi, Amerika Birleşik Devletleri BOP kapsamında Fransa ve Almanya'nın güçlü ticari ortağı olan Suriye'yi -ve tüm Ortadoğu coğrafyasını- ekonomik ve siyasi kaygılarını gölgeleyecek şekilde terörizmi temizleme, bölgeye demokrasi, insan hakları ve serbest piyasa ekonomisi getirme (Polat, 2016:137) gibi görünürdeki iddialarla pek çok kabile devletlerinin yer aldığı bir coğrafyaya dönüştürmeyi ve bu dönüşümü sağlamak üzere ülkenin / bölgenin sosyo-kültürel yapısında köklü

reformlar yapılmasını hedeflenmiştir (Sancaktar, 2016:133-134). Böylece neoliberal yeniden yapılanma sürecine dâhil edilmek istenen bölgede, demokrasi adına yapıldığı iddia edilen siyasal, ekonomik ve toplumsal alandaki radikal dönüşümlerin aslında Ortadoğu'ya karanlık bir sonbahar yaşatmak için yapıldığı anlaşılmıştır (Çöllü, 2018:239).

Ortadoğu coğrafyasında yaşanan bu dönüşüm sürecinin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel sonuçlarından en fazla etkilenen Türkiye için Suriye, hem tarihi ve kültürel bağların bulunması hem de doğal bir pazar ve ticaret ortağı olması açısından önemli bir komşu ülkedir. Tarihsel sürece bakıldığında iki ülke arasındaki ilişkilerin, 400 yıl Osmanlı idaresinde yaşamış olan Suriyeliler ile Osmanlı devleti arasındaki ilişkiler üzerine kurulduğu, ancak bu ilişkilerin çatışmacı ve kırılğan bir seyir izlediği görülmektedir (Çelikkol, 2015:5-6). İki ülke arasındaki sorunlar, Türk Kurtuluş Savaşı sonrası dönemde Hatay'ın Türkiye'ye katılmasıyla ve Soğuk Savaş Döneminde iki ülkenin farklı bloklarda yer almalarıyla pekişmiş (Çelikkol, 2015:65-66), 1970'li yıllardan sonra ise gerek politik bir mesele haline gelen su sorunu gerekse Suriye'nin, Türkiye'nin menfaatlerini hedef alan terör örgütlerine verdiği destek nedeniyle iyice derinleşmiştir (Tamçelik ve Ayaz, 2016:640). İki ülke arasında Hafız Esad'ın vefat etmesine dek süren inişli çıkışlı ilişkiler, oğul Beşar Esad döneminde gözle görülür bir iyileşme göstermiştir. 2000 sonrası dönemde iç dinamikler ve konjonktürel gelişmelerin etkisiyle çatışma ve gerginlikler yerini enerji, ticaret, savunma, sağlık ve ulaştırma gibi alanlarda yüksek düzeyli stratejik iş birliğine, uluslararası arenada dayanışmaya, vize serbestliğine ve iki ülkenin birbirlerinin haklarını savunucu politikalar izlemesine bırakmıştır (Koyuncu, 2014:20). Ancak Arap Baharı'yla birlikte Türkiye için Suriye özelinde Ortadoğu meselesi, sadece komşu ülkede yaşanan bir insani dram olmanın ötesinde bir iç ve dış siyaset sorunu haline gelmiştir. Özellikle 2011 yılı ortalarından itibaren Türkiye'de örgütlenmeye başlayan Suriye muhalefetinin siyasi kanadı, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin askıya alınması sonucunu doğurmuş (İren, 2018:109) ve İstanbul'da, Suriye Ulusal Konseyi oluşturulmuştur (Çelikkol,2015:138). Ardından Suriye ile Suriye rejimini ayrı tuttuğunu belirten Türkiye, sürecin diplomatik bir aktörü olmaya çalışmış ve rejimden kaçan Suriyeliler için açık kapı politikası uygulamaya başlamıştır. Buna göre dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın, pasaportlarıyla gelenlerin yanı sıra hiçbir belgesi olmadan gelenler de sınırdan geri gönderilmemiş ve geçici koruma merkezlerine kabul edilerek barınak, yiyecek, hijyen gibi temel ihtiyaçları karşılanmıştır (Erdoğan, 2018a:5).

Böylece ilk olarak 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişilik bir Suriyeli grubun Cilvegözü sınır kapısından içeri girmesiyle başlayan nüfus hareketliliği, aradan geçen 10 yılın ardından milyonlara ulaşmıştır (Güçer, vd. 2013:7). Öyle ki, dünya genelinde en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye (Erdoğan, 2018a:224), T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 12.08.2021 verilerine göre 53.666'sı geçici barınma merkezlerinde ve 3.645.722'si çeşitli il ve ilçelerde Türk halkıyla birlikte yaşamlarını sürdürmek üzere toplam 3.699.388 Suriyeli barındırmaktadır (www.goc.gov.tr). Kayıt dışı Suriyeli sığınmacılarla ve Suriye dışındaki ülkelerden gelen sığınmacılarla birlikte düşünüldüğünde bu durumun Türkiye'de hukuktan güvenliğe, dış politikadan ekonomiye, sağlıktan eğitim ve kültüre kadar toplumsal yapının pek çok alanında farklı problemlere yol açtığını, bu problemlerin sığınmacılar ve Türk vatandaşları açısından farklı şekillerde tecrübe edildiğini söylemek mümkündür. Bu çalışmada söz konusu olgunun Türk vatandaşları tarafından nasıl algılandığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. GÖÇ KURAMLARI AÇISINDAN SURİYELİ SİĞINMACILAR MESELESİ

Yalçın'ın (2004:13) tanımlamasına göre göç "ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle bir yerden başka bir yere yapılan kısa, orta veya uzun vadeli, geri dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi"dir. Dolayısıyla

mekânsal bir yer değiştirmenin ötesinde sosyo-kültürel değişimleri de kuşatan göç, hem iltica eden hem de göçü kabul eden toplumsal yapılarda ortaya çıkacak yeni sosyo-kültürel işleyişleri barındıran bir süreçtir (Yaman, 2017:91). Multidisipliner bir olgu olarak ele alınması gereken göçün bireysel ya da kitlesel, yerel veya uluslararası, geçici yahut kalıcı, gönüllü ya da zorunlu, yasal veya yasadışı gibi farklı boyutları bulunmaktadır (Faist, 2003:47; Petersen 1958'den aktaran Yalçın, 2004:14-17). Bu çerçevede Suriye'den Türkiye'ye yaşanan Suriyeli göçünün zorunlu olarak yaşanan ve kitlesel, uluslararası, giderek kalıcılık niteliği taşıyan, genel olarak yasadışı şekillerde gerçekleştirilmiş ve çok yönlü toplumsal gelişmeleri beraberinde getirmiş bir nüfus hareketi (Tunç, 2015:37) olduğu söylenebilir. Söz konusu göçün diğer ülkelere göre Türkiye'ye daha fazla yönelmiş olmasının nedenlerini Everett S. Lee'nin İtme-Çekme Kuramı bağlamında açıklamak mümkündür. Lee'nin yaşanan bölge ile ilişkili olan faktörler, hedef bölge ile ilişkili faktörler, aradaki engeller ve kişisel faktörler olmak üzere dört başlık üzerine inşa ettiği kuramsal yaklaşımına göre, göç veren bölgelerdeki sosyal, ekonomik ve politik koşulların çoğunlukla negatif olması göç akımını teşvik edici faktörler olarak kabul edilmektedir (Lee, 1996:50'den akt. Şen, 2020:15). Dolayısıyla, yakın tarihin en büyük uluslararası göçlerinden biri olan Suriyeli göçünde Suriye'nin içinde bulunduğu savaş ortamı, can güvenliği endişesi, insan hakları ihlalleri, siyasi istikrarsızlık ve etnik çatışmalar itici faktörleri oluşturmaktadır. Öte yandan Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası, sığınmacılara sunulan imkânlar, tarihsel ortaklık, coğrafi yakınlık, Batı ve Kuzey ülkelerine geçiş yapmaya uygunluk, diğer komşu ülkelere göre refah seviyesindeki artış çekici faktörler olarak Türkiye'yi cazip kılmıştır (Deniz, 2014:184-185; Ünal, 2014:70).

Suriye'deki iç savaşın temel nedenleri ile Ortadoğu'daki çatışmaların genel olarak tarihsel döngüsüne bakıldığında sürecin, küresel sistemden ve uluslararası ilişkilerden bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Bu nedenle, Merkez-Çevre Kuramı Türkiye'ye yaşanan Suriyeli göçünü makro ölçekte açıklayabilecek kuramsal bir çerçeve sunmaktadır. Buna göre, niteliği ne olursa olsun, göçlerin yönü az gelişmiş ülkelere (çevre) gelişmiş kapitalist Batı ülkelerine (merkez) doğrudur. Çevreden merkeze göç eden nüfus, merkez ülkelerinin ihtiyaç duyduğu ucuz işgücünün temin edilmesine yararken kendi ülkelerinin ekonomisini de onlara bağımlı kılar. Ancak Suriye'den Türkiye'ye yönelen sığınmacıların eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve genellikle vasıfsız, ucuz işgücünün dahil olduğu kayıt dışı istihdama katkı sağladıkları düşünülürse merkez-çevre kuramının sınırlı bir işlevselliğe sahip olduğu düşünülebilir. Bu noktada Piore'nin "İkiye Bölünmüş Emek Piyasası" kavramsallaştırması daha kullanışlı bir yaklaşım sunmaktadır (Adıgüzel, 2016:29). Buna göre, birinci sektör işçileri genellikle daha vasıflı, sosyal güvencesi olan, sendika ve toplu sözleşme gibi haklara daha fazla sahip olan işçiler iken, ikinci sektör işçileri vasıfsız, istikrarsız ve çoğu zaman sosyal güvencesizdirler. İşte, Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların çoğunlukla ucuz işgücü olarak ikinci sektörü doldurmaları, kimi kentlerde yerli halkın işsiz kalmasına neden olmuştur.

Başlangıçta Türkiye'nin sınır kentlerinde kümelenen Suriyeli sığınmacılar kısa süre içinde sanayi ve ticaret hacminin genişliği dolayısıyla iş imkanlarının fazla olduğu illere doğru yayılmışlardır. Böylece Ravenstein'in (1885: 198-199) ifade ettiği üzere göç, hedef ülkede belli basamaklar dahilinde yayılıp emilme göstermektedir. Bu süreçte "öncü göçmenler" rolündeki ilk sığınmacıların, buldukları yerlerdeki Türk halkıyla geliştirdikleri sosyal ilişkiler bir ağ oluşturmakta ve göç etmenin maliyetini, riskini en aza düşürmektedir (Kaya, 2017: 19-20). Sığınmacılar tarafından oluşturulan bu ağın kısa vadedeki işlevi, göç edilen yerdeki görece zor koşullara uyum sağlamak, uzun vadede ise belli başlı toplumsal kurumlara entegrasyonu sağlamaktır (Adıgüzel, 2016:31; Şen, 2020:21-23).

Ancak bu "göçmen ağları" kimi zaman göçmenlerin yerleştikleri bölgelerde dışa kapalı ve komünal bir yapı oluşturarak, çevreyle ve toplumla ilişkilerini sınırlamaktadır. Bu türden bir sosyal

kümelene, gruplar arasındaki farklılıkların ön planda tutularak mekânsal ayrışmaları derinleştirmekte, dil öğrenmeyi aksatmakta; bu da toplumsal bütünleşmeyi zorlaştırmaktadır (Yalçın, 2004: 54; Karaarslan ve Gençoğlu, 2019:28). Berry'nin (2005: 701) "ayrılma" ya da "marjinalleşme" ile sonuçlandığını belirttiği bu durum, sığınmacıların hâkim kültürle ilişkilerini minimum düzeyde tutarak onu benimsemek istememelerinden, yani toplumsal uyumu reddetmelerinden kaynaklandığı gibi, yerel halkın göç edenlerle ilgili birtakım düzenlemeler yapılmasını istememelerinden yani, toplumsal kabulü reddetmelerinden de kaynaklanabilmektedir. Dolayısıyla, Aksoy'un (2012: 300) çift yönlü bir süreç oluşunu vurguladığı toplumsal uyum-toplumsal kabulle ilgili akademik araştırmalar, karar vericiler ve uygulayıcılar için yol gösterici olmalıdır. Aksi takdirde, güncel politik kararların toplumsal sonuçları aşılması zor toplumsal sorunlara yol açabilir. Bu noktada, aşağıda temel bulguları verilmiş olan araştırmanın önemi, ayrıca belirtmeye gerek duyulmayacak kadar açıktır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ

Bu araştırmanın gerçekleştirildiği tarih (Mart, 2019) itibarıyla Manisa İli Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü'nün verilerine göre ilin nüfusu 1.440.611, Şehzadeler ilçesinin nüfusu 171.138 (www.manisa.gov.tr) olup ilde toplam nüfusun %0,94'üne tekabül etmek üzere 13.511 Suriyeli sığınmacı ikamet etmektedir (www.goc.gov.tr). Suriyelilerin yoğun yaşadığı illerle karşılaştırıldığında Manisa'daki bu sayının düşük olduğu düşünülebilse de ülke genelinde konuya ilişkin tartışmalar gündemdeki yerini korumaktadır. Dolayısıyla Manisa halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algı ve kabulüne duyulan merak, sığınmacıların geleceğine dair halkın beklenti ve kaygılarının anlaşılma isteği bu araştırmanın gerçekleştirilmesini motive etmiştir. Ayrıca, literatür taramasında Manisa halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algı ve kabulüne ilişkin akademik bir çalışmaya rastlanmamıştır. O nedenle, çalışmanın bu yöndeki akademik boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Manisa halkının Suriyeli sığınmacılar konusundaki tutum ve düşüncelerini tespit etmeyi hedefleyen bu çalışma, nicel yöntem kapsamında gerçekleştirilen bir alan araştırmasına dayanmaktadır. Araştırma, 16-28 Mart 2019 aralığında Manisa ilinin iki merkez ilçesinden biri olan Şehzadeler'de basit tesadüfi örnekleme tekniği çerçevesinde belirlenen 157 kişiye anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. İlçe merkezinde "Sekiz Havuz" olarak bilinen ve günün her saatinde heterojen bir kitlenin uğrak yeri olan alanda, araştırmacı tarafından ankete katılmayı kabul eden kişilere yüz yüze görüşme yoluyla toplam 31 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Katılımcılara önce araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, sonra da araştırmada kendilerinden ad-soyad, adres ve iletişim bilgileri gibi kişisel verilerinin talep edilmediği, araştırmaya gönüllülük esasına göre katılabilecekleri ve istedikleri noktada soruları cevaplamaktan vazgeçebilecekleri, verilerin bilimsel amacının dışında kullanılmayacağı ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı ifade edilmiştir. Anket 18-60 yaş aralığındaki bireylere uygulanmış olup, veriler sosyal bilimler için geliştirilmiş istatistik programı olan SPSS 16.0'da değerlendirilmiştir.

Anket soruları üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik özelliklerini, ikinci bölümde Suriyeli sığınmacılarla iletişim düzeylerini, üçüncü bölümde de Suriyeli sığınmacılara ve onların toplumsal etkilerine yönelik algı ve kabullerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Ankette herhangi bir ölçek kullanılmamıştır. Anket soruları, Türkiye'de gerçekleştirilmiş benzeri araştırmalardan (Erdoğan, 2014; Cengiz, 2015; Navruz, 2015) da yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur. Verilerin değerlendirilmesiyle ilgili olarak makalenin sınırlılıkları ölçüsünde burada sadece frekans analizine yer verilmiş, eğitim ve cinsiyet başta olmak üzere bağımsız değişkenlere göre Suriyelilere bakışın farklılaşp farklılaşmadığını

ortaya koyan Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına yer verilmemiştir.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu kısmında katılımcıların demografik özelliklerine, Suriyeli sığınmacılarla iletişim-etkileşim düzeyine ve Suriyelilerin Türkiye’deki geleceklerine dair beklentilerine, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerine dair tutumlarına yer verilmiştir. Bulguların diğer araştırma bulgularıyla karşılaştırılmasına da bu kısımda yer verilmeye çalışılmıştır.

4.1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	89	%56,7
Erkek	68	%43,3
Toplam	157	%100,0
<i>Yaş</i>		
18-25	37	%23,6
26-35	51	%32,4
36-45	40	%25,5
46-60	29	%18,5
Toplam	157	%100,0
<i>Eğitim Seviyesi</i>		
Okur-Yazar Değil	2	%1,3
İlkokul-Ortaokul	40	%25,5
Lise	59	%37,6
Önlisans-Lisans	55	%35,0
Lisansüstü	1	%0,6
Toplam	157	%100
<i>Aylık Net Gelir</i>		
2000 TL ve altı	52	%33,1
2001-3500 TL	61	%38,9
3501-5000 TL	19	%12,1
5001 TL ve üzeri	21	%13,4
Cevapsız	4	%2,5
Toplam	157	%100
<i>Etnik/Ulusal Kimlik</i>		
Türk	113	%72,0
Kürt	18	%11,5
Göçmen ⁵	21	%13,4
Diğer	5	%3,1
Toplam	157	%100

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların yarısından biraz fazlasını (%56,7) kadınlar, çoğunluğunu (%32,4) 26-35 yaş grubu, lise mezunları (%37,6) ve 3500 TL’nin altında aylık geliri olanlar (%72,0) ve kendisini Türk (%72,0) olarak tanımlayanlar oluşturmaktadır.

⁵ “Göçmen” kavramı doğrudan bir etnik veya ulusal kimliğe işaret etmediği halde, burada, yöre halkı tarafından genellikle Balkan veya Kafkas bölgelerinden göç etmiş (Boşnak, Arnavut, Pomak, Çerkes, vb.) kimseleri tanımlamakta kullanıldığı için kullanılmıştır.

Tabloda yer verilmemekle beraber, katılımcıların Suriyeli sığınmacılarla iletişim düzeylerine ilişkin sorulara da yer verilmiştir. Buna göre örneklem grubunun %63'ü Suriyeli sığınmacılarla ara sıra karşılaştığını belirtirken; %29'u sık sık, %8'i ise hiç karşılaşmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı (%81) Suriyelilerle küçük ya da büyük herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Suriyeli sığınmacılarla ilgili gündemi takip etme sıklıkları sorulduğunda ise katılımcıların %65,6'sı bazen, %21,7'si her zaman gündemi takip ettiklerini belirtirken %12,7'si Suriyelilerle ilgili gündemi hiç takip etmediklerini belirtmiştir. Kısacası, katılımcıların büyük bir kısmı Suriyelilerle bir şekilde iletişim halinde olduklarını, genellikle sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

4.2. Türk Halkının Suriyeli Sığınmacılara ve Geleceklerine Dair Algı ve Beklentileri

Tablo 2: Suriyeli Sığınmacılara ve Geleceklerine Dair Algı ve Beklenti

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Suriyeli Sığınmacılar Ülkelerinden Kaçmak Zorunda Kalan Mağdur İnsanlardır.</i>		
Katılmıyorum	62	%39,5
Kararsızım	40	%25,5
Katılıyorum	55	%35,0
Toplam	157	%100,0
<i>Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacılar Kendi Ülkelerine Gönderilmelidir.</i>		
Katılmıyorum	33	%21,0
Kararsızım	23	%16,6
Katılıyorum	101	%64,4
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar Kendileri İçin Oluşturulmuş Kamplarda Yaşamalıdır.</i>		
Katılmıyorum	50	%31,8
Kararsızım	22	%14,9
Katılıyorum	83	%52,0
Cevapsız	2	%1,3
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar Toplumun Parçası Olarak Görülmelidir.</i>		
Katılmıyorum	87	%55,5
Kararsızım	20	%12,7
Katılıyorum	50	%31,8
Toplam	157	%100,0

Sosyoloji literatüründe “tür türünü arar” şeklindeki formülasyon, insanların hem kendi grubu hem de yabancı fenomeni karşısındaki tutumunu dile getirmektedir (Canatan, 2013:320). Buna göre tarihi, dini ve kültürel yakınlık nedeniyle Suriyeli sığınmacılar hoşgörüle karşılanmış ve Türk halkı üzerine düşen insani yardımları yapmaya çalışmıştır. Ancak gelen sığınmacı sayısının günbegün artması, kalıcılık sürelerinin uzaması ve heterojen nüfus yapısı (Çelikkol, 2015:23; Tamçelik ve Ayaz, 2016: 652) Suriyeli sığınmacılarla ilgili algının değişimine yol açmıştır. Buradan hareketle, örneklem grubuna Suriyeli sığınmacıları nasıl algıladıklarına ilişkin bir önerme sunulmuştur. Tablo 2’de görüldüğü gibi, örneklem grubunun %35’i Suriyeli sığınmacıları savaş nedeniyle ülkelerinden kaçmak zorunda kalan mağdur insanlar olarak tanımlarken, %39,5’i bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların gelecekteki durumlarına ilişkin ise, örneklem grubunun %31,8’i sığınmacıları Türk toplumunun bir parçası olarak görürken %55,5’i bu fikre katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumla uyumlu bir şekilde araştırmaya katılanların

%64'ü, Suriyeli sığınmacıların kendi ülkelerine gönderilmeleri gerektiği yönündeki görüşe katılmışlardır. Sığınmacıların Türkiye'de buldukları esnada kendileri için oluşturulan kamplarda yaşaması gerektiğini savunanların oranı ise %52'dir. Türkiye'de her 27 kişiden birinin Suriyeli sığınmacı olduğu (Songur ve Demirtaş, 2018:155), söz konusu nüfusun Türkiye'nin en büyük dördüncü ilini oluşturacak düzeye ulaştığı (İren, 2018:98) ve 300 binin üzerinde doğumun gerçekleştiği (Songur ve Demirtaş, 2018:168) düşünüldüğünde yöre halkının sığınmacılarla ilgili "ensar-muhacir", veya "savaş mağduru din kardeşi" anlayışından uzaklaşıp onları artık ülkelerine dönmesi gereken kitle olarak görmesi anlaşılır hâle gelmektedir.

4.3. Türk Halkının Suriyeli Sığınmacıların Ekonomi Üzerindeki Etkilerine Dair Tutumları

Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algının bir diğer bileşenini, sığınmacıların ekonomi üzerindeki etkilerine dair düşünceler oluşturmaktadır. Literatürde düşük ücretle, kayıt dışı - sigortasız ve primsiz- çalışan Suriyeli sığınmacıların işveren tarafından ucuz işgücü deposu olarak ülke vatandaşlarına tercih edildiğini ortaya koyan araştırmalar (Koyuncu, 2014:61; Boyraz, 2015:52, Çağlar ve ark., 2016:24, Kaya ve Polat, 2017:46, Harunoğulları, 2018:326) dikkat çekmektedir. Oytun ve Gündoğar (2015) araştırmalarında Türkiye'nin güney sınırındaki kentlerde işlerini kaybeden vatandaşların %40'nın Suriyeli sığınmacılar nedeniyle bu duruma maruz kaldıklarını göstermiştir ki, bu oran Adana, Gaziantep, Hatay, Mardin, Şanlıurfa illerinde %68'e çıkmaktadır. Erdoğan'ın araştırmasında (2014: 27-28) Suriyeli sığınmacılar yüzünden işini kaybettiğini belirten Türk vatandaşlarının oranı %50 olarak tespit edilmiştir. Bahsedilen bu araştırmaların bir diğer bulgusu, emlak sahiplerinin evlerini yüksek fiyatlarla Suriyelilere kiraya vererek gelirlerini artırdıklarıdır. Ancak emlak sahiplerinin kira gelirlerini artıran bu durumun kiracı konumundaki Türk vatandaşları için olumsuz bir etki oluşturduğu açıktır (Songur-Demirtaş, 2018:165).

Öte yandan, Erdoğan'ın (2018a:138) araştırmasında örneklem grubunun %62'si Suriyeli sığınmacıların buldukları yerlerde kaçakçılık ve fuhuş gibi illegal faaliyetleri yaygınlaştırdıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada Dilek (2018: 168-173), yazılı ve görsel basında Suriyeli sığınmacıların özellikle uyuşturucu ticareti, sigara ve insan kaçakçılığına karıştıklarına dair haberlerin yer aldığına dikkat çekmektedir. Karaarslan ve Gençoğlu (2019:128) ise Türk halkında Suriyeli sığınmacıların gelişile birlikte kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin arttığına dair algının güçlendiğini tespit etmişlerdir. Buna göre Türk halkı, Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı ekonomik faaliyetlerden elde ettiği gelirle suç örgütlerinin faaliyetleri arasında yüksek bir ilişki olduğunu düşünmektedir.

Literatürle uyumlu bir şekilde, bizim araştırmamıza katılanların %70,1'i Suriyeli sığınmacıların yerel halkın elinden iş imkânlarını aldığını; %79,6'sı işgücü piyasasında emek ücretlerini düşürdüklerini; %61,8'i konut fiyatlarında artışa neden olduklarını; %51'i Türkiye'de yasal olmayan ekonomik faaliyetleri arttırdıklarını düşünmektedir (Tablo 3). Anket sorularının katılımcılara yöneltilmesi esnasında gelişen enformel görüşmelerde bazı vatandaşlar Suriyelilerin kayıtdışı olarak açtıkları ve bu nedenle vergi ödemedikleri lokanta, kahvehane, tamirhane gibi işletmelerde hatta eski bir aracın içinde sundukları görece ucuz mal ve hizmetlerine karşı yerli esnafın rekabet gücünün zayıflamasından yakınmışlardır. Kurtoğlu (2016:27), Kaygısız (2017:9), Karararslan ve Gençoğlu (2019:85) da çalışmalarında Suriyeli sığınmacıların bu şekilde ekonomik faaliyetlerde bulduklarını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, Ticaret Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre (www.cnnturk.com, 23.07.2020) 26 Şubat 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'de faaliyet gösteren ve en az bir ortağı Suriyeli olan şirket sayısı 15.159'dur. 31 Mart 2019 tarihi itibarıyla bu

şirketlerde istihdam edilen Suriyeli sığınmacı sayısı 10.046 olup, çalışma izni bulunan toplam Suriyeli sığınmacı sayısı 31.185'tir. Bu veriler, Türkiye'de bulunan çalışma çağındaki Suriyeli sığınmacı sayısı ile karşılaştırıldığında çoğunun kayıt dışı olarak çalıştığı veya işyeri açtığı anlaşılacaktır. Bir taraftan, zaten işsizliğin yüksek olduğu Türkiye'de bu durumun kıt kaynaklar ve fırsatlar üzerinde baskı oluşturması, diğer taraftan İstanbul'un Fatih ve Sultangazi ilçelerinin bazı mahallelerinde olduğu gibi Suriyelilerin gettolar oluşturması ve Arapça isimler taşıyan işletmelerle şehirlerin çehresinin değişmesi halkta rahatsızlık ve endişe yaratmaktadır. Öyle ki, İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan tarihi "Malta Çarşısı"nın artık Arapça isimler taşıyan tabelalarıyla "Suriye Çarşısı" olarak anılması (TEPAV, 2019) gibi örnekler halkta Suriyelilerin toplumla kaynaşmak yerine ayrışma eğilimi içinde oldukları yönündeki düşüncenin kuvvetlenmesine neden olabilmektedir. Bütün bu veriler bir arada düşünüldüğünde, kendi iş yerlerini açmaları için Suriyelilerin yerel veya ulusal ölçekte desteklenmesini içeren politikaların halkta aynı düzeyde destek bulmayabildiği görülmektedir. Nitekim bu araştırmada, Suriyeli sığınmacılara kendi iş yerlerini açmaları için destek verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı %21'de kalmış, katılımcıların %62,4'ü bu fikre karşı çıkmışlardır.

Bununla birlikte, Türkiye'nin Suriyelilere sınırlarını açması uluslararası çevrelerde takdirle karşılanmıştır. 2016 yılı Küresel İnsani Yardım Raporu'nda milli gelir temelinde dünyanın en cömert donör ülkesi olarak seçilen Türkiye (Güçtürk, 2014:82), 2017 yılında da 8,07 milyar dolarlık yardımıyla dünyanın en çok insani yardım yapan ülkesi seçilmiştir. Bunun bir diğer anlamı, Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı krizinin mali sonuçlarına ortak olmuş olmasıdır (Songur ve Demirtaş, 2018:153-155). Ancak bu mali külfetin yanı sıra siyasi ve sosyal sorunlarla da karşı karşıya kalan Türkiye göçün bu yükünü paylaşmada uluslararası toplumdan yeterli destek görememiştir (Çarmıklı, 2015:116). Dolayısıyla uluslararası arenada kazanılan "en cömert olma" prestijinin tezahürü, ülke içinde özellikle alt toplumsal sınıflarda işsizliğin artması, esnaf ve küçük işletme sahiplerini haksız rekabete düşürmesi, artan kira ve gıda fiyatlarının orta gelir seviyesindeki aileleri olumsuz etkilemesi olmuştur.

Tablo 3. Suriyeli Sığınmacıların Ekonomi Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Suriyeli Sığınmacılar İşgücü Piyasasında Ücretlerin Düşmesine Neden Olmaktadırlar.</i>		
Katılmıyorum	17	%10,8
Kararsızım	15	%9,6
Katılıyorum	125	%79,6
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılara Kendi İş Yerlerini Açma Konusunda Destek Verilmelidir.</i>		
Katılmıyorum	98	%62,4
Kararsızım	26	%16,6
Katılıyorum	33	%21,0
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar Türkiye’de Yasal Olmayan Ekonomik Faaliyetleri Arttırmaktadır.</i>		
Katılmıyorum	51	%32,5
Kararsızım	26	%16,5
Katılıyorum	80	%51,0
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar İş İmkânlarını Türk Vatandaşlarının Elinden Almaktadır.</i>		
Katılmıyorum	33	%21,0
Kararsızım	14	%8,9
Katılıyorum	110	%70,1
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar Ekonomik Açından Türkiye’ye Yarar Sağlamaktadır.</i>		
Katılmıyorum	113	%72,0
Kararsızım	15	%9,5
Katılıyorum	27	%17,2
Cevapsız	2	%1,3
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar İçin Harcanan Ekonomik Kaynaklar Türk Vatandaşlarının Aleyhine Sonuçlara Neden Olmaktadır.</i>		
Katılmıyorum	29	%17,9
Kararsızım	19	%12,5
Katılıyorum	109	%69,6
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar Konut Kira Fiyatlarını Arttırmaktadır.</i>		
Katılmıyorum	34	%21,3
Kararsızım	26	%16,9
Katılıyorum	97	%61,8
Toplam	157	%100,0

4.4. Türk Halkının, Suriyeli Sığınmacıların Güvenlik Üzerindeki Etkilerine Dair Algısı

Suriye Krizinin ve ardından yaşanan göçün Türkiye’nin güvenliği üzerindeki etkileri terör eylemlerindeki artış, sınır ihlalleri, kaçak girişlerde sığınmacılar arasında terör örgütü mensuplarının yer alma ihtimali nedeniyle sığınmacıların ulusal güvenlik bakımından ortaya çıkarttığı riskler, sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı kentlerde asayiş bozan suçlardaki artış gibi konularda görülmektedir. Her ne kadar, İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün verilerini derleyerek haberleştiren Anadolu Ajansının verdiği bilgiye göre (www.aa.com.tr,

25.07.2020) Suriyeli sığınmacıların 2018 yılının Ocak-Eylül döneminde karıştığı suç oranları (%1,46) bir önceki yılın aynı dönemine göre (%1,53) gerileme göstermiş olsa da, yapılan araştırmalarda (Koyuncu, 2014; Erdoğan, 2014; Deniz, vd. 2016; Ersoy Quadır- Kabaklı Çimen, 2018; Dilaver, 2020) özellikle ülke bütünlüğüne zarar verme, fuhuş, gasp, kamu malına zarar verme, kaçakçılık ve hırsızlık suçlarının arttığına dair toplumda güçlü bir kanaat olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Sarıoğlu (2018)'da çalışmasında, Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları il nüfusuna oranı ile yöre halkının Suriyelileri tehdit olarak görmesi ve güvensiz hissetmesi arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Koç ve Ekmekçi Türk (2017), Suriyeli sığınmacılar örneğinde olduğu üzere, göçün suç oranlarındaki artışını göçmen gruplardaki genç erkek nüfusun fazlalığına, göçmenlerin eğitim düzeylerinin düşüklüğüne ve yaşam becerilerinin zayıflığına, göçmen nüfus ile yerleşik halk arasındaki kültür çatışmalarına, göçmenlerin bulunduğu şehirlerin suça elverişliliğine bağlayarak açıklamaktadır.

Bu çerçevede, Tablo 4'te görüldüğü üzere, araştırmanın örneklem grubunda yer alanların %68,8'i Suriyelilerin Türk halkı için güvenlik sorunu oluşturduğunu düşünmektedir. Suriyelilerin Türkiye'nin bütünlüğüne zarar verdiklerini düşünenlerin oranı %56,1'dir. Araştırmada, Suriyelilerin yaşadıkları yerde suç oranlarının artmasına neden olduğunu düşünenler %50,3; Türkiye'nin dış siyasette güçlenmesini engellediğini düşünenler %45,2; kadınların sosyal yaşamlarını olumsuz etkilediğini düşünenlerin oranı ise %59,8 olarak tespit edilmiştir. Suriyelilerin çoğunun Türkçe bilmeyen, eğitim seviyesi düşük, genç erkek nüfusun fazla oluşu (Önür, 2021: 370-374) nedeniyle suç örgütleri için ideal birer eleman olma potansiyeli taşımaları, sınırdan Türkiye'ye geçişte sabıka kaydı bilgisinin aranmaması, dahası 11 Şubat 2013'te Cilvegözü sınır kapısında gerçekleşen patlama ile 11 Mayıs 2013'te Reyhanlı'da yaşanan terör saldırısında 53 Türk vatandaşının kaybedilmesi düşünüldüğünde sığınmacıların toplumsal ve bölgesel istikrarı sarsacağı, barışı zedeleyeceği ve terör kaynaklarını besleyeceği gibi düşüncelerin toplumda yaygınlaşması (Çelikkol, 2015:151) anlaşılır hale gelecektir.

Öte yandan, özellikle Türkiye'nin sınır kentlerinde kızamık, difteri, çocuk felci, şark çıbanı gibi bazı bulaşıcı hastalıkların yeniden yaygınlaşması (Çöllü, 2018:249), en fazla sığınmacı barındıran illerden olan Gaziantep'te 2013 yılında Türkiye'deki en yüksek kızamık oranlarına rastlanmış olması (Saleh, vd. 2018) gibi nedenler de Türk halkının Suriyeli sığınmacıları toplum sağlığını tehdit eden bir unsur olarak algılamasına neden olduğu düşünülebilmektedir.

Tablo 4: Suriyeli Sığınmacıların Güvenlik Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Suriyeli Sığınmacılar Yerli Halk İçin Güvenlik Sorunu Yaratmaktadır.		
Katılmıyorum	26	%16,6
Kararsızım	33	%14,6
Katılıyorum	108	%68,8
Toplam	157	%100,0
Suriyeli Sığınmacılar Türkiye'nin Bütünlüğüne Zarar Vermektedir.		
Katılmıyorum	53	%33,7
Kararsızım	16	%10,2
Katılıyorum	88	%56,1
Toplam	157	%100,0
Suriyeli Sığınmacıların Yaşadıkları Yerlerde Suç Oranları Artar.		
Katılmıyorum	45	%28,7

Kararsızım	33	%21,0
Katılıyorum	79	%50,3
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Erkek Sığınmacılar Türkiye'deki Kadınların Sosyal Yaşamları Üzerinde Olumsuz Etki Yaratmaktadır.</i>		
Katılmıyorum	26	%16,6
Kararsızım	37	%23,6
Katılıyorum	94	%59,8
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli Sığınmacılar Türkiye'nin Dış Siyasette Güçlenmesini Engellemektedir.</i>		
Katılmıyorum	56	%35,7
Kararsızım	30	%19,1
Katılıyorum	71	%45,2
Toplam	157	%100,0

4.5. Türk Halkının, Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Kültürel Etkilerine Dair Algısı

Hızlı büyüyen Suriyeli sığınmacı popülasyonu, Türk toplumunu ekonomik, siyasi, asayiş ve elbette sosyo-kültürel bakımdan etkilemektedir (Kirişçi, 2014:12). Sosyo-kültürel etkiyi, “göç alan ülke halkının, göç eden ülke halkının etkisiyle demografik değişime uğraması ve kimliğinin bu nedenle aşınması” üzerinden değerlendirmek mümkündür (Waever, 2008'den akt. Tamçelik ve Ayaz, 2016:651). Zira demografik yapıları değiştirebilen göçler, ulusal kimliğin sorgulanmasına yol açan yeni kültürel farklılıkları beraberinde getirebilmektedir (Castles ve Miller, 2008:7). Göç sürecinden sonraki kuşaklar üzerinde de devam eden sosyokültürel etkiler, göçe içkin olan sosyal değişme ve gelişmenin sebepleri olarak göçün uzun vadedeki sonuçlarını ortaya çıkartmaktadır (Castles ve Miller, 2008:30).

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara ilişkin sık sık vurgulanan “din kardeşliği” söyleminin kültürel uyumu sağlayıcı bir unsur gibi görülmesine karşın, gerçekte Suriyeli sığınmacılarla Türk vatandaşlarının Müslümanlığı anlama ve yaşama tarzlarındaki farklılıklar ile dil, kültür, mekânın kullanımı, değer yargıları vb. farklılıklardan kaynaklanan sorunlar kültürel uyumun sadece din faktörüne indirgenerek sağlanamayacağını göstermektedir (Kirişçi, 2014:29-30; Oytun-Gündoğar, 2015:16). Dolayısıyla, din kardeşliği söylemi göç sürecinin başlangıç dönemlerinde iki kesim arasında dayanışmanın duygusal zeminini oluşturmuş olsa da zaman içinde bunun yetersizliği anlaşılmıştır. Nitekim, Suriyeli sığınmacıların heterojen nüfus yapısı, meselenin dini ve insani yardım alanından çıkıp siyasi ve toplumsal bir meseleye dönüşmesinde etkili olmuştur (Erdoğan, 2018:78).

Bu araştırmanın örneklem grubunda yer alan kişilerin %56,8'i, Suriyeli sığınmacıları toplumun kültürel dokusunu değiştiren bir unsur olarak gördüklerini belirtmişlerdir (Tablo 5). Bu düşüncenin Suriyeli sığınmacılarla Türk halkı arasında var olduğu düşünülen etnik, siyasi ve dini kimlik ile dil ve kültür özellikleri arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülebilir. Zira, araştırmaya katılanların %49,7'si Suriyeli sığınmacılarla Türk halkının etnik, siyasi ve dini kimliklerinin uyumsuz olduğunu; %45,2'si Suriyelilerin dil ve kültür özelliklerinin Türk toplumunun birlik ve beraberliğini olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Bu düşünceyle ilişkili olsa gerektir ki, örneklem grubunda Suriyeli sığınmacılarla ilişki kurmaya mesafeli duran bir kesimin olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre örneklem grubunun %45,2'si Suriyeli sığınmacılardan alışveriş yapmaktan rahatsızlık duyduklarını; %43,2'si onlarla komşuluk ilişkileri kurmaktan kaçındıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, ankete katılanların %48,8'i Suriyeli sığınmacılara

yönelik bu algılarında siyasi görüşünün, dini ve etnik/ulusal kimliğinin etkili olmadığını savunmuşlardır.

Suriyeli sığınmacılarla ortak yaşamın etkilerinden biri de aile kurumu üzerinde görülmektedir. Suriye’de yaygın olan çok eşle evliliklerin Türkiye’de de sürdürülmesinin (Kaya, 2017:68), aile birliğini olumsuz etkilediklerine dair algıyı güçlendirmektedir. Yabancı gelinlerle yapılan evlilikler içinde Suriyeli gelinlerin %28,8’lik payla ilk sırada yer almasının (Yaman, 2017:97) yanı sıra reşit olmayan Suriyeli kadınlarla dini nikah yoluyla gerçekleştirilen evliliklerin de olduğu dikkate alınır, sorunun farklı boyutları olduğu anlaşılacaktır. Ercoşkun’un (2015:55-57) araştırmasında Suriyeli sığınmacılar ile gerçekleşen evliliklerin, boşanmaların %20’si üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, sığınmacı bir kadınla evlenmek isteyen Türk vatandaşı erkeklerin evlilik sürecini şekillendiren araçlara veya Suriyeli kadının ailesine değişen miktarlarda ücret ödemek durumunda kalması nedeniyle, bu evlilikler maddî çıkar sağlama aracına dönüşebilmektedir (Kaya, 2017:88-93). Öte yandan, resmî kayıtlara yansımayan evliliklerden doğan ve nüfusa kaydedilemediği için vatansız olan çocukların varlığı (Tamçelik ve Ayaz, 2016:656) da başka bir sorun alanını oluşturmaktadır. Nitekim, çalışmasında Türkiye Barolar Birliği Şubat 2016 Raporu verilerine yer veren Dilek (2018:158-159) son 5 yılda özellikle Adana, Mersin, Gaziantep, Adıyaman, Hatay ve Şanlıurfa illerinde fuhuşa sürüklenen Suriyeli kız çocukları ve kadınların sayısında artış yaşandığını ifade etmektedir.

Tüm bu verilerden hareketle, bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların aile kurumu üzerindeki etkilerine dair örneklem grubunun algısını tespit etmeye dönük sorular sorulmuştur. Buna göre Tablo 5’te görüldüğü üzere, literatürle uyumlu bir şekilde, araştırmaya katılanların %42’si Suriyeli kadınların gayrimeşru evlilikler için fırsat oluşturduklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, örneklem grubunun %38’i bir Türk vatandaşının Suriyeli bir sığınmacı ile evlenmesinde sakınca görmediğini

Tablo 5: Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Kültürel Etkilerine Yönelik Algı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Suriyeli sığınmacılar ülkemizin kültürel dokusunu dönüştürmektedir.</i>		
Katılmıyorum		
Kararsızım	45	%28,6
Katılıyorum	23	%14,6
Toplam	89	%56,8
<i>Suriyeli sığınmacılarla Türk halkının etnik, siyasi ve dini kimlikleri uyumsuzdur.</i>		
Katılmıyorum		
Kararsızım	50	%31,8
Katılıyorum	29	%18,5
Toplam	78	%49,7
<i>Suriyeli sığınmacıların dil ve kültür özellikleri Türkiye’nin birlik ve beraberliğini olumsuz etkilemektedir.</i>		
Katılmıyorum		
Kararsızım		
Katılıyorum	60	%38,2
Toplam	26	%16,6
<i>Siyasi görüşüm, etnik/ulusal ve dini kimliğim Suriyeli sığınmacılara bakış açımı belirlemede etkilidir.</i>		
Katılmıyorum		
Kararsızım		
Katılıyorum	71	%45,2
Toplam	157	%100,0
Katılmıyorum		
Kararsızım		
Katılıyorum	76	%48,8
Toplam	20	%12,3

<i>Suriyeli sığınmacılar ile komşuluk ilişkileri kurmaktan kaçınırım.</i>	61	%38,9
Katılmıyorum	157	%100,0
Kararsızım		
Katılıyorum		
Toplam		
<i>Suriyeli sığınmacılardan alışveriş yapmaktan rahatsızlık duyarım.</i>	56	%35,7
Katılmıyorum	32	%20,4
Kararsızım	69	%43,9
Katılıyorum	157	%100,0
Toplam		
<i>Türk vatandaşlarının bir Suriyeliyle evlenmesinde sakınca yoktur.</i>		
Katılmıyorum	68	%43,3
Kararsızım	18	%11,5
Katılıyorum	71	%45,2
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli kadınlar gayrimeşru evlilikler için fırsat oluşturarak aile kurumuna zarar vermektedir.</i>		
Katılmıyorum	49	%31,2
Kararsızım	48	%30,6
Katılıyorum	60	%38,2
Toplam	157	%100,0
	44	%28,0
	47	%29,9
	66	%42,1
	157	%100,0

ifade etmiştir. Ancak bu oranın açıklamadığı husus, bir Türk kadını ile Türk erkeğinin Suriyeli sığınmacıyla evlenmesinde sakınca görmeme eğilimleri arasında fark olup olmadığıdır. Bu noktada, analize cinsiyet değişkeninin dahil edildiği daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu açıktır.

4.6. Türk Halkının, Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Sosyal Yardımlara İlişkin Algısı

Ekim 2014 yılında yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin *Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler* başlığı altında Suriyeli sığınmacılara başta insani ihtiyaçlar olmak üzere bakım ve rehabilitasyon hizmetleri, psiko-sosyal destek, sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler sağlanacağı ifade edilmiştir (Yıldırım, 2018:142; Eke, 2018:61). Ancak bu hizmetlerin belirli bir maliyet gerektirmesi, ülke vatandaşlarının söz konusu hizmetlere erişmede bazı eşitsizlikler yaşamaları ve hepsinin üstüne bir de konu hakkında çok fazla bilgi kirliliğinin bulunması Suriyeli sığınmacılara yapılan sosyal yardımlar konusunda birtakım problemleri beraberinde getirmekte, bu problemler bazen toplumsal huzursuzluk kaynağı olabilmektedir.

Literatürde Suriyeli sığınmacılara yapılan sosyal yardımları ve bu bağlamda vatandaşlık verilmesini konu alan bazı araştırmalar bulunmaktadır. Bunlardan biri olarak Erdoğan'ın (2018b:83) araştırmasına göre Türk toplumunun %72,8'i Suriyeli sığınmacıların hiçbirine vatandaşlık verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Gülyaşar (2017:695-699) ile Aktaş ve Gülçür'ün (2017:246) araştırmalarında Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesine karşı çıkanlar, bu eğilimlerini "toplumda istedikleri gibi hareket edecekler" düşüncesiyle gerekçelendirmişler ve sığınmacıların istedikleri gibi hareket etmelerinden duyacakları rahatsızlığı örtülü olarak ifade etmişlerdir.

Bununla birlikte Koyuncu'nun (2016:19) araştırmasında olduğu gibi, Suriyelilere vatandaşlık verildiğinde onların da Türk vatandaşları gibi birtakım sorumluluklara sahip olacakları düşünerek konuya olumlu yaklaşanlar da olmuştur. Çiftçi'nin (2018:2249) araştırmasında ise Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusunda Türkiye'nin bölgelerine göre farklılaşan tutumlar olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve onlarla birlikte yaşanması konularında Marmara ve Ege Bölgesi'nde yaşayanların daha olumlu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayanların ise olumsuz tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan farklı olarak Kaya ve Polat (2017:46) Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesinden ziyade, göçmen politikalarında değişiklik yapılarak sığınmacıların Türkiye'de kaldıkları süre boyunca daha iyi koşullarda yaşamalarının sağlanabileceğine dair tutumun varlığını bulgulamışlardır.

Bu araştırmanın bulguları bazı konularda literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla örtüşürken, bazı konularda ise farklılaşmıştır. Tablo 6'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların %67,5'i Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilerek onların sağlık, eğitim gibi hizmetlerden daha kolay faydalanmalarının sağlanmasına karşı çıkmaktadır. Yine, örneklem grubunun %63,1'i Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin sosyal refah seviyesini aşağı çektiklerine inanmakta; %77,7'si onlara yapılan sosyal yardımların arttırılması gerektiği düşüncesini reddetmektedirler. Öte yandan, Karaarslan ve Gençoğlu'nun (2019:107) araştırma bulgularına paralel olarak bu araştırmanın da örneklem grubunun çoğunluğu (%49,7) Suriyeli sığınmacıların kendilerine uygun iş ve eğitim kurumlarına yerleştirilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak Suriyeli sığınmacıların hem günlük yaşantılarının sorunsuz veya en az sorunla devam etmesi, büyük ölçüde içinde buldukları toplumsal çevreyle iletişim kurabilme becerilerine bağlıdır. Dolayısıyla onların Türkçeyi konuşma-dinleme ve okuma-yazma boyutlarıyla öğrenmeleri temel bir ihtiyaçtır. Nitekim, araştırmanın örneklem grubunun çoğunluğu (%46,5) Suriyeli sığınmacılara zorunlu olarak Türkçe eğitimi verilmesi gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 6: Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Sosyal Yardımlara İlişkin Algı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Suriyeli sığınmacılar Türkiye'nin sosyal refah seviyesini azaltmaktadır.</i>		
Katılmıyorum	45	%28,6
Kararsızım	13	%8,3
Katılıyorum	99	%63,1
Toplam	157	%100,0
<i>Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık hakkı verilerek sağlık, eğitim gibi hizmetlerden yararlanmaları kolaylaştırılmalıdır.</i>		
Katılmıyorum		
Kararsızım	106	%67,5
Katılıyorum	15	%9,6
Toplam	36	%22,9
<i>Suriyeli sığınmacılar, kendilerine uygun iş ve eğitim kurumlarına yerleştirilmelidir.</i>	157	%100,0
Katılmıyorum		
Kararsızım	59	%37,6
Katılıyorum	20	%12,7
Toplam	78	%49,7
<i>Türkçe bilmeyen Suriyeli sığınmacılar için zorunlu Türkçe eğitimleri verilmelidir.</i>	157	%100,0
Katılmıyorum		
Kararsızım	67	%42,7
Katılıyorum	17	%10,8

Toplam	73	%46,5
<i>Suriyeli sığınmacılara yapılan sosyal yardımlar arttırılmalıdır.</i>	157	%100,0
Katılmıyorum		
Kararsızım		
Katılıyorum	122	%77,7
Toplam	19	%12,1
	16	%10,2
	157	%100,0

Suriyeli sığınmacılara yapılan sosyal yardımlar hem insani açıdan hem de toplumsal sonuçları bakımından son derece önemlidir. Ancak gerek sosyal yardımlar gerekse de diğer uygulamalar konusunda Suriyelilere yönelik pozitif ayrımcılıkların Türk halkı göz ardı edilerek uygulanıyormuş gibi bir kanaatin toplumda oluşmamasına dikkat edilmelidir. Böyle bir kanaatin toplumda yaygın olarak paylaşılmasının huzursuzluk kaynağı olabileceği açıktır. Örneğin Yükseköğretim Kurulu'nun yayınladığı bir genelgeyle sadece 2012-2013 eğitim-öğretim yılı için Suriye sınırındaki illerde bulunan 7 üniversitenin, Suriyeli sığınmacı gençleri özel öğrenci statüsünde kayıt etmelerine imkân tanınması (Özer, 2015:121) halkta Suriyeli sığınmacılara üniversitelere sınavsız geçiş hakkı tanındığı algısı yaratmıştır. Benzeri bir şekilde, üniversiteye giriş amacıyla Türk gençlerinin girdiği YKS adlı sınavla yabancı uyruklu öğrencilerin -ve Suriyeli sığınmacıların- girdiği YÖS adlı sınavın kapsam ve zorluk dereceleri arasında derin farklılık olduğu ve bunun Türk öğrenciler aleyhine bir durum yarattığı yönündeki algının özellikle sosyal medya paylaşımlarında öne çıktığı gözlemlenebilmektedir.

5. SONUÇ

Soğuk savaş dönemi sonrasında, Amerika Birleşik Devletleri'nin *Yeni Dünya Düzeni* projesi kapsamında Ortadoğu ülkelerinin sınırlarının değişmesini içeren çeşitli müdahaleleri, Suriye'de yaşanan iç karışıklıkların en temel nedenini oluşturmuştur. 2011'de Arap Baharı adıyla başlayan süreç boyunca milyonlarca Suriyeli, ülkesini terk etmeye mecbur bırakılmıştır. Göç olgusunun doğasından kaynaklanan problemleri kendileri fazlasıyla yaşayan Suriyeliler, göç ettikleri toplumlarda da birtakım problemlerin doğmasına neden olmuşlardır. Nitekim Türkiye'nin göçün başından beri uyguladığı *açık kapı politikası* kapsamında din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin Suriyelilere kapılarını açmasıyla birlikte 10 şehirde 26 geçici barınma merkezinde önce geçici oldukları düşünülerek kabul edilen sığınmacılar, daha sonra *geri gönderme ilkesine* göre kabul edilmeye başlanmıştır. Resmi kayıtlara göre sayıları dört milyona yaklaşan -gerçekte, beş milyonu geçen- Suriyeli sığınmacılar, bugün Türkiye'nin her şehrinde yaşamakla birlikte belli illerde veya illerin belli ilçelerinde yoğunluk göstermektedir.

Farklı kültürel ve demografik özelliklere sahip (çoğunluğunu genç ve işsiz erkeklerin oluşturması, kadınların eğitim seviyesinin Türkiye ortalamasına göre düşük, doğurganlık oranının yüksek olması, vs.) Suriyeli sığınmacılara yönelik yüksek toplumsal kabulün oluşmasını beklemek, gerçekçi olmadığı kadar Türk toplumunun menfaatlerini de göz ardı eden bir yaklaşımdır. Hele ki, konuyla ilgili problemlerin sadece *dışlama, ötekileştirme* gibi Türk milletinin manevi değerleriyle bağdaşmayacak bir noktaya indirgenerek ele alınması rasyonel değildir. Göç sürecinin başında Suriyeli sığınmacıları *din kardeşi* olarak gören, onları *muhaçir* kendilerini *ensar* olarak tanımlayan Türk halkının zaman içindeki algısının ne yönde değiştiğinin bilinmesi, niçin o yönde değiştiğinin tespit edilmesi sosyolojik perspektifin gerektirdiği bir zorunluluktur. Yıldırım'ın da (2021: 64) vurguladığı üzere, Türkiye'ye yönelen göç olgusunun sadece göç edenlerin uyum süreçlerine odaklanan bir yaklaşımla ele alınması yerine göçün nedenlerini, batı-dışı toplumların kendilerine özgü sosyoekonomik ve kültürel kırılma noktalarını tartışan, bu tartışmalara göç edilen ülkedeki

toplumsal algıları dahil eden yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu toplumsal algıları dikkate almayan yerel ve ulusal politikaların, toplumsal huzuru ve barışı olumsuz etkileyeceği açıktır.

İşte böyle bir sosyolojik perspektifin gerekliliği olarak gerçekleştirilen bu çalışmada görülmüştür ki, örneklem grubunda yer alanların çoğunluğu Türkiye genelinde sayıları gün be gün artmış olan ve heterojen bir nüfusu temsil eden Suriyeli sığınmacıları savaş mağduru olarak görmemekte, artık ülkelerine dönmesi gerektiğini düşünmektedir. Dil ve kültür özellikleri ve demografik nitelikleriyle Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin kültürel bütünlüğünü bozduğunu, uluslararası ilişkilerde Türkiye'nin gücünü zayıflattığını, dolayısıyla Suriyelilerin kalıcılığını pekiştirecek sosyal ve ekonomik içerikli düzenlemeler yapılmaması gerektiğini belirtmekte; dahası, kendilerinin ekonomik ve sosyal alanlarda bazı hak kayıplarına ve mağduriyetlere uğradıklarına inanmaktadır.

Elbette bu araştırmanın sınırlıkları içinde varılan sonuçları tüm Türkiye'ye genelleme imkânı bulunmamaktadır. Ancak buna imkân verecek şekilde, bu araştırmanın, Türk halkının Suriyeli sığınmacılar konusundaki eğilimlerini tespit edecek daha kapsamlı ve zaman faktörünü analize dahil eden dinamik çalışmaların yapılmasına duyulan ihtiyaca işaret ettiği kolaylıkla söylenebilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. 1. Baskı, Ankara: Nobel Kitap.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20):292-303.

Aktaş, A. (2016). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler: Kilis Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aktaş, E. ve Gülçür, İ. (2017). Suriyelilere Yönelik Toplumsal Kabulü ve Uyumunu Etkileyen Sosyo-ekonomik Faktörler: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği. *Serbest Yazılar Toplum ve Demokrasi Dergisi*. 11(23), 235-248.

Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mukaddime Dergisi*, 5(2), 55-73.

Arslantaş, Ş. (2014). Suriye Krizinin Siyasi Analizi ve Suriye ile Sıfır Sorun Politikası, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Berry, J.W. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6):697-712.

Boyraz, Z. (2015). Türkiye'de Göçmenlik Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 7(2):35-58.

Bulkan, D. (2018). Avrupa Birliği Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bulur, S. (22.10.2018). Suriyelilerin karıştığı suç oranı yüzde 1,46'ya düştü. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-karistigi-suc-orani-yuzde-1-46ya-dustu/1289461> (Erişim Tarihi: 25.07.2020).

Bulut Unat, D. (2015). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Gündelik Yaşam Pratikleri: Mardin Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Canatan, K. (2013). Avrupa Toplumlarının Göç Algıları ve Tutumları: Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Sosyoloji Dergisi*, 3 (27):317-332.

Canpolat, C.B. (2017). Türkiye ve Avrupa'nın Suriyeli Mültecileri Yansıtması: İnsani İdeallere Karşı Siyasi Koz. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Canyurt, D. (2015). Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mültecileri: Türkiye'de Riskler. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:48, ss. 127-146.

Castles, S. ve Miller, J. M. (2008). *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (çev.) Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çarmıklı, E. Ö. (2015). Uluslararası Bir Krize Ulusal Çözümler Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler. *Analist Dergisi*, (47):114-119.

Çelikkol, A. O. (2015). *İçimizdeki Komşu Suriye*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.

Çiçek, N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Depresyon Düzeyleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çiftçi, H. (2018), 'Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi', *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt:7 Sayı:3, ss.2232-2256.

Çöllü, O. (2018). Göç Olgusunun Türk Sağlık Sistemi Üzerindeki Etkileri:Suriyeli Sığınmacılar Örneği. H.Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ed.), *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*, Nobel Yayıncılık, 1.Baskı. Ss.235-273.

Deniz, A. Ç., Ekinci, Y. ve Hülür, A. B. (2016). *Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu" Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı Antep-Kilis Çevresi*. 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *TSA/18(1)*, 175-204.

Dilaver, F. (2020). Elazığ'da Suriyeli Mülteciler: Elazığ Halkının Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Dilek, B.S. (2018), '*Suriyeli Göçü*', 1. Baskı, Ankara: Kripto Yayın.

Doğan, E. (2015). Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Efe, İ., Pandır, M. ve Paksoy, A. (2018). Algılar ve Gerçekler Arasında Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar. 1. Basım, Ankara: Nobel Bilimsel Eserler Yay.

Eke E., (2018). Türk Kamu Yönetimi Açısından Göç Politikası ve Teşkilat Yapısı: Güncel Bir Perspektif, H.Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ed.), *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*, Nobel Yayıncılık, Ss.37-71

Ercoskun B, (2015). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması Raporu. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi-HUGO Yayınları.

Erdoğan, M. M. (2018a). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, M. M. (2018b). *Suriyeliler Barometresi Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, M.M., Kavukçuer, Y. ve Çetinkaya, T. (2017). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı. *Özgürlük Araştırmaları Derneği*, (5), 1-25.

Erdoğan, H. (2019). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Ersoy Quadır, S. ve Çimen Kabaklı, L. (2018). Türk vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşleri (Konya İli örneği). *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*. 53(2), 327-345.

Ezberci, L. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Viranşehir'in Toplumsal Yapısına Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, İstanbul: Bağlam Yayınları.

Ferah, A. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Durumları ve Yarattığı Sorunlar. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler İstatistikleri, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 13.08.2021.

<https://www.cnnturk.com/ekonomi/bakan-pekcan-15-bin-159-suriyeli-sirket-var> (Erişim Tarihi: 23.07.2020)

http://manisa.gov.tr/kurumlar/manisa.gov.tr/documents/Sayilarla_Manisa_2019.pdf (Erişim Tarihi:21.07.2020)

Gencer, M. R. (2016). Avrupa Birliği Mülteci Politikaları ve Bu Politikaların Arap Baharı Sonrasında Suriyeli Mültecilerin Durumuna Olan Etkileri: Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Gezgin, M. F. (1994). *İşgücü Göçü ve Avusturya'daki Türk İşçileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Güçtürk, Y. (2014). *İnsanlığın Kaybı: Suriye'deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu*. 1. Baskı, İstanbul: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).

Güçer, M., Karaca, S. ve Dinçer, O.B. (2013). *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı: Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi Raporu. Ankara: Rapor No: 13.

Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 7(13):679- 705.

Harunoğulları, M. (2018). Sınır Ötesinde Yeni Bir Yaşam Suriyeli Sığınmacılar ve Göçün Coğrafi Etkileri:Kilis Örneği. H.Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ed.). *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*, Nobel Yayıncılık, 1.Baskı. ss.297-328.

Türkiye'de ve Manisa'da Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sayısı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, (Erişim Tarihi:21.07.2020)

İren, A. A. (2018). Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriye Krizi. , H.Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ed.). *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*, Nobel Yayıncılık, 1.Baskı, Ekim 2018. Ss.97-121.

Karaarslan, F. ve Gençoğlu, A. Y. (2019). *Suriyeli Göçmenlerle Birlikte Yaşamak Kayseri'de Sivil Politik Aktörlerle Suriyeli Göçmenler Üzerine Nitel Bir Analiz*. 1. Baskı, Ankara: Tezkire Yayınları.

Kaya, E. ve Polat, F. Ç. (2017). Bir Ötekileştirme Pratiği: Türkiye'de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergi*, 1(1):38- 48.

Kaya, M. (2017). *Türkiye'deki Suriyeliler İç İç Geçişler ve Karşılaşmalar*. 1. Baskı, İstanbul: Hiper Yayın.

Kaygısız, İ. (2017). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri*. Dünyadan. Friedrich Eberto Stiftung Yayınları. Ss.:1-20.

Keser, İ. (2011). *Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç*. 1. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınırı*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü Raporu, Ankara: Karınca Ajans Yayıncılık.

Koç, M. ve Ekmekçi Türk, Z. (2017). Suriyeli Sığınmacılar Bağlamında Suç-Göç İlişkisi. 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, <https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/suriyeli-siginmacilar-baglaminda-suc-goc-i-liskisi>, Erişim Tarihi: 25.07.2020.

Kovucu, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Yerel Basınında Temsili. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler*. 1. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Kultaş, E. (2017). Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Kurtoğlu, M. (2016). *Bu Eller Utandırmaz Adamı: Göçler, Mülteciler ve Suriye Savaşı*, 1. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Navruz, M. (2015). Bütünleşme ve Ayrışma İkileminde Kent Mültecileri: Konya'da Suriyeli Mülteciler, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Oytun, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu, *ORSAM-TESEV Rapor No: 195*, Ankara.

Önür, H. (2021). Vatandaşlık Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (37): 362-396.

Özdağ, Ü: (2020). *Stratejik Göç Mühendisliği-İç Savaşa Sürüklenmek İstenen Türkiye*, Ankara: Kripto Yayıncılık.

Özer, Y. (2015). *Türkiye ve Fransa Örnekleriyle Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı*. İstanbul: Derin Yayınları.

Özgöker, U. ve Doğan, G. (2019). *Uluslararası Göç ve Mülteci Krizi*. İstanbul: Der Yayınları.

Özgür Baklacioğlu, N. ve Kıvılcım, Z. (2015). *Sürgünde Toplumsal Cinsiyet İstanbul'da Suriyeli Kadın ve LGBTİ Mülteciler*. İstanbul: Derin Yayınları.

Öztürk, E. F. (2017). Yeni Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Padır, M.A. (2019). Examining Xenophobia in Syrian Refugees Context: The Roles Of Perceived Threats And Social Contact. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Polat, D. Ş. (2016). Arap Baharı ve Suriye Savaşı. (Ed.) Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Zafer Yıldırım, *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*. İstanbul: Beta Yayınları. Ss.137-155.

Ravenstein, E.G. (1885). The Laws of Migration, *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2); 167-235.

Sağaltıcı, E. (2013). Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması. *Tıpta Uzmanlık Tezi*. Gaziantep Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Gaziantep.

Saleh, A., Aydın, S. ve Koçak, O. (2018). A Comparative Study of Syrian Refugees in Turkey, Lebanon, and Jordan: Healthcare Access and Delivery. *International Journal of Society Researches*, 8(14):448-464.

Sancaktar, C. (2016). Arap Baharı'nın Dış Faktörleri. (Ed) Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Zafer Yıldırım, *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*. İstanbul: Beta Yayınları. Ss.119-135.

Sandal E. K., Hançerkıran M., Tıraş, M., (2016), "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlinin Yansımaları", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), p.461-483.

Sarıoğlu, G. (2018). Türkiye'nin Misafirleri Suriyeli Mültecilerin 'Öteki' Bağlamında Göçmen Deneyimi: Esenyurt Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M. (2014). Türkiye'de Göç Çalışmaları. *Göç Dergisi*, 1(1),1-10.

Songur, A. ve Demirtaş, İ. (2018). Mültecilere Yönelik İnsani Yardımlar: Türkiye Boyutu. H.Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ed.), *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*, Nobel Yayıncılık, 1.Baskı. Ss.149-177.

Şan, E. (2018). Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) Olan Suriyeli Sığınmacıların Bilişsel Etkilenme Düzeylerinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

Şen, H. (2020). Zorunlu Göçle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul İli Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Şöhret, M. (2016). Suriye'nin Siyasal Yapısı. (Ed) Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Zafer Yıldırım, *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*. İstanbul: Beta Yayınları. Ss.39-83.

Tamçelik, S. ve Ayaz, G. M. (2016). Suriyeli Mülteciler Sorununun Türkiye'ye Yansıması. (Ed) Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Zafer Yıldırım, *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*. İstanbul: Beta Yayınları. Ss. 637-659.

TEPAV (2019). İstanbul'da Suriyeliler ve Savaş Sonrası Suriye Gettoları Final Raporu. https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2019/haberler/tepav_istanbuld_a_suriyeliler_ve_savas_sonrasi_suriye_gettolari.pdf, (Erişim Tarihi: 20.07.2020).

Tezel, A. (2016). Understanding State-Civil Society Relations In Education Provision For Non-Camp Syrian Children In Turkey. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme, *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2):29-63.
- Turan, İ. (2016). Türk Dış Politikasında Gerçekçilik, Öngörü, Liderlik. (Ed) Ümit Özdağ ve Yelda Demirağ, *Stratejik Derinlikte Savrulan Türk Dış Politikası*. Ss. 17-22.
- Uludağ, H. (2016), Suriyeli Mültecilerin Göç Deneyimleri: Ankara Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: Öteki Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(3):65- 89.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. 1. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaman, F. (2017). Uyum ve Ötekileşme Ayrımında Suriyeli Sığınmacılar. *KADEM*, 3(1):91-109.
- Yıldırım, A. (2018). Göç ve Mülteciler Ekseninde MEB'in Politikalarının Süreç Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi. H.Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ed.), *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*, Nobel Yayıncılık, 1.Baskı. ss. 123-148.
- Yıldırım, İ. (2021). Uluslararası Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Türkiye. İbrahim Akkaş (Ed.), *Sosyolojide Çağdaş Yaklaşımlar II*, Eğitim Yayınevi, ss. 41-69.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2):1685-1704.
- Zorba, H. (2015). 2011 Sonrası Suriyeli Göçüne Yönelik Türk ve Avrupa Perspektifleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.